

REDACCIÓ

Ripoll, 22, 2.º

ADMINISTRACIÓ

Ripoll, 22, 2.º

Se vent en tots los kioscos.

LA GRAMALLA.

SETMANARI CATALA.

Suscripció; Tres mesos quatre rals.

Dos quartos lo nombre.

LLITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.

Lo teatre català en sas relacions ab las costums é historia catalanas; per A. Martorell.—Importancia de la literatura; per Joaquim Batet.—*Ma tira*; traduhida del grech per S. Ll.—*Faula: Lo lleó y la llebra*, traduhida del alemany.—*A Catalunya*; salutació; per Joseph Julian.—*Cartas á una pàgesa*, per un noy de S. Pol.—*Lo cavalier*; per A. Guimerà.—*Quadro de costums*; per M. S. Q.—*Melenjia*; per Blay Pagés.—*Teatres per S.*—*Acudits*.—*Aubada*, per J. Tomás.—*Ciencia al alcans del poble*; per P. Aldavert.—*Curiositats*.—*Novas*.—*Endevinalla*.—*Xarada*.—*Solucions*.—*Correspondencia*.

Lo teatre català en sas relacions ab las costums é historia catalanas.

Quant pòchs anys enrera vegerem renaixer la llengua catalana, fins dins las taulas de nostres teatres, al principi temerem per l'exit de la empresa; pus vehiam ab lo cor plé de congoixa, que sols lo públich prenía las nostras pessas pura y sensillament com un medi de distraure son mal humor, que las considerava sols dignes de servir de saynete d'un drama castellà, la major part de las voltas encar traduhit del francés.

Mes après, quant, haventse ja acostumat d'un modo ó altre lo poble català á veurer en la escena retratadas sas costums, quant, infiltrat ja d'aquest esperit, que d'un modo tan gradual li imbuí un dels mes aplaudits autors de nostre teatre, vejerem acudir al públich, no á passar una estona en aquest, sino á contemplar las obras de sos mes inspirats poetas, hont tant clars s'hi veyan retratats los mes bonichs tipos, no temerem ja per l'exit de la empresa; y mes tart quant al conreu del drama y comedia de costums, s'hi afegí lo del drama historich y de la tragedia, y que 'l públich qu'havia admirat lo primer drama, aplaudia frenètic d'entusiasme 'l segont, llansarem ja un crit d'alegría; pus coneguerem que arbre que tant de bon grat rebia la terra y que ab tant d'ardor y tant acertadament conresavan sos pagesos, no podia d'altre que donar fruyts xamosos, que regenerar poguessen, aixís las costums patriarcals de nostre encontrada, com aquell esperit que en nostres prohoms se veyia sempre qu'aqueixés á sa pàtria lo mes petit mal.

Ja que, com hem dit, los dramas catalans han comensat á foragitar de las taulas de nostres teatres, los escrits en la llengua de Castella, comensarém á estendrer en unas petitas observacions, sobre la

importancia que en nostre renaixent teatre deu tenir lo drama ó comedia de costums, sobre lo drama historich ó la que deu tenir aquest sobre d'aquell.

En primer lloch, hem de comensar per considerar, ja que l'objecte del nostre teatre es servir las bonas costums é instruir al poble en tot alló que puguia ferne un dels mes grans y admirats, quina de las duas cosas es mes decayguda, si las costums, en qual cas deurem donar la preferencia al drama ó comedia que tendeixi á correigirlas, sens escluir per ço al drama historich, ó si l' historia es la que ha caygut mes en oblit, en qual cas haurem de conrear de preferencia aquest, sens que ab açó vullam dir que á racó's dega deixar aquell.

Nosaltres creyem, que si be las costums no's conservan per tot ab la puresa que's deurian conservar, no's necessita ab tot per contenirlas, de tant gran nombre de dramas y comedias com s'han escrit sobre las mateixas. En nostre concepte, no havent per sort arribat á corrompers del tot, y sent nostre poble sensible á tot lo que li pose de relleu los seus defectes, no's necessita, mes dirém no's deu en nostre concepte escriurer tant pera combatrelshi, mes que sia ensalsant als passats que no 'ls tenian, que á voltas cansa lo continuu alerta, encar que sia donat ab la mes bona intenció.

Entrant ja á la part concernent al drama historich, preguntarem:

Se troba acás Catalunya en historia, en lo estat qu'hem dit se trobava en quant á costums? No; apenas hi ha un sol fill de Catalunya que conegue un xich á fondo la historia de sa terra. No; encar que imposible paresca; pus mostra fer molt poch cas de 'ls fets de nostres passats, tan dignes de veneració. A ajudar pus á la historia, deu acudir lo autor dramàtic. A ajudar á escampar dèls las taulas dels teatres, los fets de nostres passats, dehen venir tots los poetas. Los portaren ells á cap, perquè las crónicas que'ns los contan, s'estiguessin oblidadas en un racó de biblioteca ó perquè preveyent ja nostre decadencia tinguessen al menys un mirall pur, ahont mirar nostre nissaga?

Per lo tant, trobantse per desgracia tan abatuda y poch popularisada avuy la nostre historia, es necessari que per lo que á naltres nos pertoca correigim aquest mal, donant lo crit d'alerta als autors dramàtics. Es precis qu'aquestos endulceixin un xiquet las penas

que sens duple passarán los fullas de nostra historiaveyent que no poden rumber per tot arreu sos magnífichs adressos. Es precis que arriben per medi del drama, á totas las clases de la societat aquets preciosos adressos, que pot ser algú, enamorat de las perlas que 'ls composan, vulguia imitar la conducta dels quins regalaren á la regina del segles aquestas perlas.

En nostre concepte, trobantse com se troba encar lo teatre català ab poch repertori de dramas historichs, y sent, com creyem haver probat, mes útil conrear aquest qu'el de costums, ja que no's troban aquestas en tan mal estat, com oblidada la historia, nos atrevirem á demanar als que fins are s'han dedicat á la comedia, probin també de tantejar aquest género.

Bo es lo que fan; mes millor lo que 'ls hi demanem.

Bo es lo voler servir las bonas costums, mes millor será ja que fa mes falta, lo traurer la pols que tapa nostres gestas.

Termenarém felicitant de tot cor al jove poeta En Francesch Ubach, que tant pareix haverse entregat á aquest difícil género de literatura, y en que ha recullit ja tants aplausos, particularment en sa última preciosa producció «Na Margarida de Prades» y pregunt se servescan atendre á nostres observacions tots aquells que tingan á be dedicar sos talents al alsament del edifici que comensa ja á brillar, gracias als incansables esforços dels qui no tenint altre nort que la terra que 'ls viu naixer, tot ho han dedicat á son lluhiment.

A. MARTORELL.

IMPORTANCIA DE LA LITERATURA.

Si de dol s'umplena 'l cor de tot bon català al escoltar quelquas ánimas petitas que negan la grandesa á nostra aymada llengua Catalana y arriban á insultarla ab lo nom de dialecte; no menos tristura causan altres que ja per ignorancia, ja per mala fe concedeixen un valor mes gran de 'l que realment tenen las Ciencias y sosteneu que la Literatura si no es del tot inútil á lo menos es de poquíssima importancia.

Las Ciencias, dihen aquets, recullen la gran munió de veritats que l'antigalla 'ns ha tramés, senyalan lo medi pera trobarne de novas, separan las teorías verdaderas de las falsas y per fi, de análisis ab análisis penetran en lo fons dels sers que 'ns volterjan y arriban á descubrir lo primer origen.

Meditant ab tota catxassa 'l fi que's proposan las Ciencias, molt facilment se compendrà que 'l progrés de l'human-

tat fora molt petit sens ajuda de l'art de parlar be; perquè sens ell que es lo do per lo qual se comunican los coneixements dels uns, als altres, serian poch menos qu' inútils, ja que la rahó humana no treualla ab l'efors d'un sol, sino ab la llum que ha rebut dels escrits y discursos que á bon terme han portat nostres ávis; ja que nengun profit s'én trau de la Ciència sino es útil pel be comun. O sino preguntem: de que serveix tenir un gran tresor, si no 'ns ne podem valdrer? Creyem de res; perquè la patria no aprécia lo que 's sap, sino lo que s'ensenya; no 'ls experiments y descubriments de la ciència, sino l'ús que d'ells ne fa.

A mes de ser importantíssim l'estudi de las bellas lletras per los que aspiran á una carrera determinada, té gran utilitat per tots los demés y principalment en aquet temps que hasta en conversa familiar se discuteixen las obras d'ingení y de literatura y cualsevol se creu jutge y aqueixa importancia y utilitat se veurá 'n la gran estima que se li ha de tení si 's considera l'art de bellas lletras no sols com medi de parlar y escriure, sino per sentir y pensar; sent tan grant la relació que hi ha entre la paraula y lo pensament que á la primera s'anomena pensament extern y al segon paraula externa.

Creix molt mes sa importancia si 's reflexiona que d'ella provenen lo bon gust y la sana crítica, calitats las mes necessaries de la vida, que mes perfeccionan l'enteniment y que com l'escarpell al anatomich nos servim de ellas pera descubrir las bellesas y las imperfeccions y donar á cada obra lo mérit que de dret li correspon.

Segons lo desarrollo del bon gust se trovan mes ó menos las bellas calitats dels escrits y tenintlo perfeccionat ab peu segur podem caminar, perquè imposible es perdrens portant per guia ayals calitats que son nostre guia y que formán nostres primeras opinions. De l'molt variat que 's trova aquest sentit alguns han cregut deduhir l'adagi «sobre gustos, no hi ha disputas» lo que necessariament nos conduiria al absurdo de que tots los gustos serian bons y que 'l d'un hontot d' d'un lapont es tant delicat com lo de Longino y creyem seria hasta ridicul lo pensar que 'l gust no te cap fonament per distingir l'un, del'altre y que en eixa cuestió, com en tot lo demés, no hi ha bo y dolent.

Alcansat eix treball en cualsevol vocació que 's dedican os farà apareixer com á membres dignes de la societat. A tothom s'acomoda: el que li agrada una vida retirada li dona sempre una diversió innocent sense perill de molestar-se á si mateix y d'evitar malas companyas; al home públich li oferirá tan parlant com escribint elocuencia per fortificar sas paraulas per la rahó y exitant los sentiments y agradant la voluntat del públich li assegurará la gratitut; y al científich lo guiará en sas investigacions, tirantli flors pel camí de las ciencias per fer menos penosa l'indagació de veritats abstractas.

Deu vulla, doncs, ó juvenut catalana, aprenguis ab tot l'estima que 's mereix eix ram sino 'l mes important, no dels menos necesaris y deixa dir aquells, que no tenint altre argument que oposarli, dihent que tot lo que ella tracta es ilusió y res mes. Es cert que ilusions te la literatura; pero ¿perventura hi ha alguna cosa en lo món que siga altre cosa? No, la felicitat no existeix y la poca que 's pot disfrutar en esta terra la trobareu en lo despaig del lletrat, ahont ell de las cosas que 'ls altres trovan frivolas é insustanciales ne trau pensament elevats, gran consol y pasatemp alegre y descansat. Aixís com la poesia per segons qui no es mes que flors é imatges, per l'escriptor hi ha medis per eternir l'ànima, obligantla á deixar lo vici y perdre la virtut, y encare no pocas vegadas ne surten resultats practichs; pus com nos conta l'Historia despues de haber sigut vensut lo coix Tirteo cambiant lo coltell per la lira entusiasmá de tal manera á llurs soldats que alcansaren una victoria completa.

Si contempleu, y estudiueu eix art per lo qual no sens oculta lo passat, sens ensenya 'l que 'ns convé en lo present y fins nos fa preveure lo que ha de venir, tenint sempre present que es molt mes gloriosa y mes lleugera la corona de llorer guanyada en una festa que la d'un princep, ya que eixa se dona á la rassa, á la familia y aquella al geni al treball, y á sa intelligencia, la patria conservarà ab gust vostra memoria, honrantse en tenir tals membres—

JOAQUIM BATET.

ODA D'ANACREONT.

Ma lira.

Cantar vull als Atridas
A Cadmo vull cantar;
Mes al amor ma lira
Tan sols cantar ne sap.
Volguí mudar de corda
De tó volguí mudar,
Pera celebrar d'Hércules
Los tan heróichs combats.
Amor cantá ma lira,
Que mon efors fou vá,

Per sempre donchs joh héroes!
Per sempre adeusiau,
Que amor, passió, ma lira
Tan sols cantar ne sap.

(Traduhida del grech)
S. LL.

FAULA.

Lo lleó y la llebra.

Un lleó se digná concedir sa mes íntima familiaritat á una llebra. Pero ¿es vritat, li preguntá aqueixa, que á vosaltres los lleons pot fervós fugir molt facilment un miserable gall ab son quiquiriquich?—Aixís es, respongué 'l lleó, y esja una observació universal, que nosaltres, los animals corpulents, tots tenim las nostras debilitats, de que es imposible desfernos. Aixís tu haurás sentit contar, com ara, que l'elefant tremola y tot s'esporgueix no mes de sentir grunyar un porch.—Si es vritat, interrompé la llebra, y ara m'esplico, com es que nosaltres las llebras, nos espantem tant al sentir un gos.

Traduhida de l'alemany.

À CATALUNYA.

Salutació.

Catalunya, Catalunya, —Catalunya, Deu te guard:
la padrina dels trovayres, —la senyora dels cants gays,
la joyosa Sobirana, —la princesa lliberal,
qu'atesoras per garlanda —los estels de ton cel blau;
y lo cel cobrint tas glorias —y estenentse per l'espai
ab espurnas d'or y argent —te rodeja com un mant
des lo port de Barcelona —fins mes lluny del Montserrat:
Catalunya, jo t'adoro: —no m'oblidias; jo, jamay!

En lo sol que t'il-lumina —com lluherna de brillants,
y á ton front, com ell altiu, —llensa espurnas ab sos raigs,
y sos raigs devant ta llum —quedan sempre entervolats,
y fugintne ab sa vergonya —cap á regnes castellans
pensa deixarne tal volta —enfosquidas tas ciutats;
y sabent que de tas glorias —la claror n'es tan radiant
que sens'ell y ab tos estels —ellas brillan mes encar;
volta lo món y á l'aubada —torna prest esperansat;
y avergonyit altra volta —cap á l'Occident se'n vá;
y torna altre jorn... y fuig —sens lograrne vencer may:
en lo sol que eternament —va per ton cel rodolant,
qu'es lo mateix sol que miro —huy que visch de tu allunyat;
pren sos recorts l'ayma mia —de los temps que jo era infant,
y recorts de l'infantesa —es difícil oblidar 'ls:
Catalunya, terra aymada; —no m'oblidias; jo, jamay!

En las flors de tos jardins, —per llurs cálzers perfumats,
la primera poncelleta —son carinyo me doná:
lo primer petó d'amor —á una boca angelical,
pur com l'essència d'un lliri, —en tas terras he deixat:
he comprés mos sentiments, —he vist naixer mos germans,
he tingut pera mos dols —consol de vera amistat:
he cantat á tas donzellas —hermosas, mos primers cants:
y á tos braus fills, mos primers —himnes á la Llibertat:
y mas primeras baladas, —com de lo cor primers ays,
á las ribas pintorescas —de lo Ter y 'l Llobregat;
y las ayguas de tos rius —que passavan mormolant
entremitg de lo fullatge —y los verdosos canyars,
mormolavan... mormolavan —dolsament lo meu cantar
emportantsho... á qui 'l sentia —y 'l cantava mes enllá...
Y tas fillas y tos fills —mas cansons volent premiar,
sobre ma testa torrada —lo primer llor han posat.
—Volguí aprendre lo llenguatge —de las trovas d'Ausias March,
y cantar agrauments —com amor cantava avans,
mes cantarho en llengua tua —que per tua tant me plau...!
Y poder parlar als rius —y á las ninetas parlar
y als amichs que m'estimavan —en la llengua natural...!
...¡Qui ho diria! 'vuy que puch —fer en l'arpa ressonar
una corda falaguera —afinada en catalá;
huy me trob' en terra llunya, —y á tas terras he deixat
mos recorts, mas il-lusions, —mos amichs y mos germans
y las flors encisadoras —qu'inspiravan los meus cants,
y ma gloria... y mon amor... —y avuy canto ab veu de plany:
Catalunya, hermosa mia; —no m'oblidias; jo, jamay!

Jo vaig naixer á una terra, —darrer lloch de los alarbs,
hont encara l'home guarda —tot lo foch de sos passats.
Fill de Murcia, la sultana, —de ma mare tinch la sanch,

y aymo ab cor tan impetuós —com los homens de aquells camps
Mes de nin, per ditxa mia, —á tas terras vaig anar.
Me donares vida y sava —ab tas ayguas y ton pá;
il-lusions y poesia —ab las rosas de tos prats,
y ab exemples y heroisme —ta noblesa y ta llealtat.
Gerquí glória entre las glorias —de tos fills los catalans,
y carinyo per mon pit, —y per' ma lira cantars.
Mos desitjos se compliren —al complir mos primers anys;
no ets ma mare, qu'ets ma dida: —dida de 'l nin; jo t'am'!!..
—Si allunyát de tas grandesas —huy la sort m'ha condemnat
á cantar recorts y llágrimas —en Castella, bardo errant,
no per go mon cor t'oblida; —lo poeta no es ingrat.
Lo remor de mas cansons —sobre 'l vent á tú se'n va
com sospir que no estingueixen —de lo vent los ronchs bramars;
y es un temple l'ayma mia —hont tú sempre hi restarás.
Te recordo... y sols desitjo —qu'algun jorn, al arribar
á la fi de ma carrera —ab ma lira y mos treballs,
puguia trobar una tomba —en las ayguas de ton mar,
y me plorian... los que guardan —mos recorts y mos afanyes
en lo port de Barcelona —y environs del Montserrat.
—Mentres tant, jo cantaré —tas prohesas inmortalas,
bardo errant per lo camí —que s'obre devant mon pas,
plorant ta pérdua sentida, —ma ditxa morta mirant...;
y que lo temps m'acónsolia... —¡si lo temps sap consolar!...

Adeu, ninas de mos ulls! —Mos amichs, adeusiau;
que la pena que m'aqueixa —ta desfallar lo meu cant,
que s'apaga... que s'apaga... —y un gemech tornant s'está;
que com son recorts de nin —com un nin estich plorant!..
y las cordas de ma lira —já no podén ressonar
perque apaga llur remor —mon plor que va rodolant;
que s'arronsan conmogudas... —¡s'esclatan sentint mos ays!..
—Adeu, Catalunya mia!... —¡No m'oblidias!... Jo... jamay!!

Joseph Julian. (de Murcia.)

Madrid 1870.

CARTAS A UNA PAGESA.

I.

LA ROSADA Y L'ORIGEN DE LAS FONTS.

(Acabament.)

¡Quin sublim espectacle 'ns presenta l'Oceá,
aquest inmens diposit, ahont tots los rius tenen lo seu origen!

Tomba la vista á aquets nuvols, casi transparents,
que l'ayre y 'l sol li roban continuament sens cansars
may, y que portats cap á las montanyas, cahuen convertits en aygua y rodan magestuosament fins al mar
d'hont tornan á pujar al ayre. Aixís ab aquet cercle
y ab aquestas transformacions eternas, vetx pasar tots
los rius per demunt de mon cap, convertits en llau-
gers vapors; vetx tots los jardins de l'univers, los
arbres, los prats y las flors, desso á la forma d'un
frestech núvol, que 's detura sobre una montanya y
d'improvis naix un torrent, que fa apareixer mes ver-
das las valls y fa que 's cubrescan de sembrats los
camps.

Contemplant eixas mudansas y eixas eternas trans-
formacions, d'ayguas en núvols, en rius, en prats y
en fruytas delicadas y gustosas, aquí no 's decantarà
á creurer ab Tales, que l'aygua es l'únich element
de l'Univers?

Quant tots los rius corren baix sostres de gel, sols
la mar conserva sa fluidés, á causa de la sal que conté.
Pot esser que tú no vegias en eixa escepció mes que
un capritxo de la naturalesa; pus per ço mateix ve-
jam d'averiguar la vritat. Si 's gelés l'Oceá, l'ay-
re trovant una superfície tan empedernida, no podria
traurer d'ell eixos llaugers vapors, que té que por-
tar al capdemunt de las montanyas, pera provehir
d'aygua á tots los rajants del globo; y los torrents y
'ls rius se secarian aixís que comensés l'hivern: no
cauria la pluja pera purificar l'admósfera, ni la neu
fomentaria 'l germen entorpit de totas las plantas.
Vritat es que en la estació de l'hivern, la terra jau
abatuda y despullada; mes si no hi fa flors que absor-
bescan las frescas rosadas, hi ha animals que necessi-
tan las fonts pera apagar sa sed y l'home esquerda
l'gel y trau l'aygua que necessita. Aixís eixa escepció
milagrosa lluny d'esser un capritxo de la natura-
lesa, n'es un benefici d'una intel·ligencia suprema,
que preveu las necessitats de tot los sers.

No t'parlaré d'eixas máquinas inventadas per l'in-
geni del home pera pujar las ayguas dalt las ermas

rocas y ferlas correr ab mil formas agradables en los palaus y jardins ¿Qué son totas las maravillas de la Hidráulica, comparadas ab aquest Occeá de vapors que enraescuts per lo sol, rodan per l' ayre, tornan á caurer convertits en pluja y de nou los fa pujar l' astre del dia en alas dels vents, posantlos demunt d' altres paissos; per manera que en un curt espay de temps regan y fertilisan totas las regions? ¡Cosa admirable! los mateixos raigs de sol que amenassavan cremarho tot, serveixen per xuclar las ayguas y enrareixer sos vapors; ayguas y vapors que dehuen atemperar l' ardor seu; lo sol mateix es lo qui eleva y sosté en el ayre, los núvols ab que guarda son front pera refrescar la naturalesa.

Un noy de sant Pol.

LO CABALER.

Balada.

I.

Del bosch á la vorera—hi ha una masía blanca com las colomas—qu' en ella aniuán.
A la porta forana—un pobre arriba:
—Alabat siga Deu.—Per sempre ho siga.
—Al hereu tinch de véurer—del mas d' Oliva.
—Espereu á la porta—es á la fira...
Seu lo pobre en las pedras—que 'l sol calsina, las finestras mirantse—de la masía;
diu:—¡Germá!—y baix sos parpres—lo llamp hi brilla;
—¡Mare!—esclam; per sas gallas—lo plor guspira.
Fuetant negre poltro—que brau renilla feya cap á sa casa—l' hereu d' Oliva;
ab rialla de fera—lo pobre 'l mira,
l' hereu groch se tornava.—Entra,—li crida;
mormolant plé de rabia.—¡Malehit siga!

II.

Prop la llar assentada—hi ha una pagesa; las mans del pobre jove—guarda en las sélvas.
—Ma culpa, mare mia,—es ma naixensa!
Malhaja la barbarie—que 'm desereda!
La mare sospiroso—be que li deya:
—Ton pare es á la fossa,—respecta y prega—
—Tots los bens de ma casa—l' hereu 'ls mena;
á n' á mí me donaren—dot de miseria!
—Mare, sang corrompuda—corre en mas venas?
Qué!... la sang de mon pare—no es com aquesta?—
Y del pit, bramant d' ira,—las mans se treya ab las ungles tacadas—de sang rogenca.
Arracadas, tumbagas—ab pedras verdas la mare consirosa—li feya pendre.
—Té mas joyas, ma vida—mes per Deu, vésten!
—Al germá li dech paga—d' aborreixensa!
Un ramet li donava—de flors vermelas, amorosa mirantse—així li deya:
—Té, fesne presentalla—devant la Verge que 'n lo cim de las rocas—lo plá venera;
y après si encara tornas—la vida prenme!
Y la mare 'l mirava,—resa que resa,
com á taula estrenyia—la ganiveta!

III.

A torrents cau la pluja;—la nit es fosca quant lo jove s' atura—damunt las rocas.
Lo llamp de la malicia—son cor destrossa, ab la ma tremolencia—flors empresona.
—Vuy llevarli la vida—sa sang que corra!...
Lo bram de la tempesta—sa veu sofoca.
Llensa 'l ram, vers la casa—llauger s' entorna...
Ja l' hereu en sa cambra—tranquil reposa.
Ay vegé 'l sol per sempre—caure á la posta!
Ab mirada de fera,—torta la boca,
ab la ma menassanta—lo crim s' acosta!
Hont es Déu?—Com no s' ira y 'l bras li torsa?...
Son coltell ab bravesa—al cor li enfonsa!...
Ou un crit; ab estrépit—s' obre una porta:
vora al llit sa mareta—ne queya morta!

IV.

Al peu de la montanya—que va á la ermita,
o criminal tremola—potent sospira,

Cau la neu á gropadas,—lo mastral xiula,
com un foll per las rocas—lo vil corria,
assedegat ne cerca—font cristallina.
Sa mirada en las ayguas—llensa guspiras:
ité en lo front y en las gallas—sang espargida!
dona un crit, ja rodola—de timba en timba!

Passan anys. deu vegadas—brotan las vinyas.
Hospital pera 'ls pobres—es la masía,
Un novell solitari—mora á l' ermita;
cosa estranya: la cara—ningú li ha vista!
Mes se diu per la plana:—que après lo dia que 'n lo temple veyeren—lo cenobita.
en la tomba hont reposa—la gent d' Oliva
sempre hi troban rosada—quant l' auba brilla.

A. Guimerá.

QUADRO DE COSTUMS.

Cau un sol capás d' esberlar las pedras.
Una munió de xicots estant esperant ab ánsia lo moment en que, obrintse de bat á bat las portas, pujan sortir de son cuarto—tocador los héroes.

En las conversas que tenen, de segü no hi deurá pas may intervenir l' autoritat. Cap conspiració tramen, ni sisquera mormolan del govern.

Tot es dir quants quarts, quants minuts faltan, per arribar la hora en que pujan contemplar ab tota la satisfacció de que s' escapás en aquella etat, la gallardia y vestimensts dels personatges.

Altres no tan pacífichs, s' estant empenyent prop la porta, per tenir lo pler de veurer los primés, lo matrimoni, que per espay de vuit dias, es l' objecte de las miradas de tot lo poble.

A un cantó, dos donas disposadas á retallar fins la capa del marit, si acás ne porta, estant esperant lo moment de l' aparició d' aquest y de la muller sua. Cada una d' ellas te al bras una criatura.

Ve y donechs ¿com l' haurán vestida enguany á la pubilla?

No conto pas que ab molt luxu; si be encara que per poch que sia, sempre será massa per engalanar un tros de fusta, respongué Tecla á la primera que 's deya Maria.

Si, es veritat qu' es una llástima llensar los dinés d' aquest modo, quant tans pobres hi ha que ho necessitan.

Mentres aquestas paraulas deyan, dos xicots, ja espi-gadets, tenian allá mateix unas disputas que, com á n' aquella etat no s' han estudiat encara molt los sis anys de dret, prompte s' acabaren á trompadas.

Arri allá á estudi; ¿que hi veniu á fe aquí? digueren entemps Tecla y Maria; ¿ja sabeu la lissó pavanas? Com se coneix que 'ls seus pares no se 'n cuidan! Ca! hi ha gent mes des-cuydada.

Mentrestant, y havent dos bons senyors descompartir als dos noys que 's barallaván, ellas, desfogant las suas iras, contra 'ls pares que per descuyt deixan criar aixís las criaturas, posavan á terra las duas que á bras portavan, per poder aixís millor entregarse als raigs de la sua elocuencia.

Estavan en lo mes animat de la conversació, de la que també 'n sortiren mal parats aquells dos senyors, per la manera en concepte d' ellas brusca ab que havian posat pau entre 'ls dos noys, quant desopls' ou una gran cridaria; se mou una gran beilugadissa y las criaturas que á son carrech tenian, per poch no son aixafadas per la munió de baylets que, trincant, comensan á adelantars al egregi matrimoni.

Reposadas del susto que reberen, y podent ja contemplarho tot ab calma, tot fou mirar desde 'l cap fins als peus dels homens que 'ls passejan, per veurer si podrian trobar quelcom per las sehuas estisoras.

No, no es lletg en conjun lo trajo d' ella. Lo que no m' agrada es lo pentinat. No se, no ho entench com es que per una miseria, que per ells no es res, no fan una cosa bona en tolas sas parís. Veus també, aixó, aquest vestit, sembla que haiji sigut portat altres vegadas. No sé, no comprench que 'n volen fer dels quartos, si per cosas aixís no se 'ls gastan.

Desenganyat Tecla. Are per jardins y cosas aixís no ho planyent; pero per..... deixemho correr. Cosas dels que pujan. No ho entendrás.

Y mentrestant, la régia comitiva, composta de baylets que fent tamburellas van tots satisfets devant; de dos municipals, que van ab tota la gravelat propia de son elevat cárrech, en aquest cas molt compromesa; de quatre ó sis homens, ab barrelinea; un altre munió de xicots y donas, per l' istil de las del nostre dialecte, contemplant á la pubilla, de quatre municipals guardas fiels de la castetat de la matrona que no consentan que

se li toque ni sisquera la punta del vestit y de 'ls corresponents homens per passejarla, segueix son camí, carrer avall, rebent per tot ahont passa abundants mostres de respecte.

Are com penso haber lograt, ab pretest del fet aquet, fer ressallar be ó mal la ignocencia de la maynada, que esperant son ideal de tants de jorns, en res mes pensan; ensemps que la malicia, ó mes ben dit tonteria, d' aquets sers, que volent criticar sens to ni so tots los actes agens, cahuen al criticarho ab lo mateix que critican, 'm despedeixo del lector fins á un altre jorn en que, trobantme ab un xich mes de inspiració, puga complaurel ó al menys evitarli la molestia que deu haver passat al llegir aquestas ratllas.

M. S. y Z.

MELENTJIA.

Deu meu, quina melentjia!

Quina tristesa, Deu meu!

Jo no sé pas lo que 'm passa...

tot lo cor me sento fret.

Sento que 'm faltan las forsas,

sento que la veu se 'm pert,

las parpellas se m' aclucan,

ma mirada 's desvaneix...

Si no 'm passa eixa tristesa
de tristor me moriré.

Es que ma nineta es lluny,
fa molts jorns que no la veig,

que no rebo sas miradas,

y que no escolto sa veu.

Y jo trist d' ella m' anyoro

fixo en ella 'l pensament,

y espero tris sa tornada,

y ma nineta... may ve!

Si no torna prest ma nina
d' anyoransa 'm moriré.

Torna, torna, dolsa aymia,
que no puch viurer solet.

Si tu ets ma vida, nineta,

sent lluny de mí, ¿cóm viuré?

Sento 'l cor plé de frisança

y com lo marbre soch flet;

y es qu' anyoro sas miradas

y es que no sento sa veu.

Si no tornas prest, m' aymia,
sols nos trobarém al cel.

BLAY PAGÉS.

(Tramesa pel correu.)

TEATRES.

Hem assistit á las representacions qu' ha donat la companyia de sarsuela castellana que funciona al Teatre Espanyol, y en veritat que no n' hem sortit del tot satisfets. Los actors, esceptuant d' un qu' altre, han sabut complir ab lo públich. Lo qui no ha sabut complir, ha estat l' empresa, ab posá en escena aqueixas sarsuelas bufas que per cap estil poden agradar al intel·ligent públich barcelonés y que deu retxassar preferint en son lloch qualsevol altre de las que tenim en lo repertori catalá. Aconsellarém á l' empresa que 's deixi d' aquestas bufonadas, que no fan mes qu' escarnir la literatura, ensemps que sos acudits fan riurer de fástich, obligant al espectador á retirar-se del teatre. De lo que farem menció es de la música, que regularment enclouen eixas sarsuelas, pus qu' en algunas hi ha trossos molt bonichs. Lo señor Director d' orquesta, que tant acertadament la dirigeix, se fa digne del apreci del públich, qu' ha sapigut molt be comprendre las bonas disposicions per aquest cárrech.

Hem assistit també al teatre de Talía y al de Sarsuela y hem pogut veurer las duas companyias de quadros qu' actúan en aquestos dos teatres. En lo de Talía hi notarem una regular direcció en los quadros. Sentim que hi hagia tan pocas donas, lo qual contri-

bueix al poch lluhiment qu' en ells s' observa. Desitjariam que hi hagués mes gust en los trajos y sobre tot no presentarlos romputs com alguns que n' hem vist. No obstant si s' agregués á la dita companyia la directora dels quadros de Zarzuela, podrian formar un regular conjunt. En quant á n' aquest teatre direm que la companyia no arriba á la altura de la de Talía. Los trajos son molt mes usats y es llástima que las demás parts de la companyia no secundin las disposicions que 's descubreixen en la directora.

S.

AUBADA.

Escolteu bé ninas, valtres mes garridas
escolteume bé.

L' enveja no us mati; porque vostras vidas
ne son lo meu cel.

Veniu á la platja, que vull ensenyarvos
un príncep reyal;
que á totes vos ayma, qu' espera besarvos
com lo vent suau.

Veniu be 'n depressa; camineu y fora;
per valtres est jorn
será d' alegría; del mar á la vora
veureu vostre amor.

¿Sentiu l' aucelleta, quant tota alegroya
son cant deix ohir,
saltant pel brancatje, y com bonicoya
al cor fa glatir?

Pus es que saluda al rey de la festa,
á vostre aymador.
Avall, avall ninas, baixem eixa cresta
y ¡au! que ja hi som.

Lo sol y l' aubada, ninetas garridas,
¡que 'n son huy de bells!

L' enveja no us mati, porque vostres vidas
ne son lo meu cel.

J. Tomás.

LA CIENCIA AL ALCANS DEL POBLE.

Influeix en la salut, la qualitat de las ayguas? Sí. La organisació del home es tal, que absorbeix, aixís las materias menerals, que entran en los alimentos que pren, com las que están contingudas en las ayguas que li serveixen de beguda. Per conseguint, si aquestas están faltadas ó escescivament carregadas de las ditas materias, son lexit, com també son sistema óseo se 'n ressentiran en un ó altre sentit, y d' aquí la influencia que tenen en la salut de las personas que las behuen.

A que es degut l' usar com á abono los ossos animals? No á la gelatina, substancia que los ossos contenen en petita quantitat, y qual principi era cregut antes l' essencia de l' empleu d' aquets ossos com á abono, sino al fosfat de cals; y l' utilitat, ara per tots los payssos reconeguda, de l' empleu dels ossos animals; no es precisament per la quantitat de cals que contenir pogan, sino per la quantitat d' acit fosfórich, lo qui ceideix als cereals lo fósforo que conté.

Per qué al tirar dintre una copa d' aygua ben neta trossets de cánfora, que 's procurarà no tocar gens ab los dits, 's posan á rodar? L' explicació que fins are s' es dada, es la següent: que la cánfora, á la temperatura ordinaria, llença vapors ab abundancia, y aquestos vapors al topar ab l' aygua son los que fan girabollar la cánfora. Perque tinga lloch aixó, se ha d' operar ab una copa completament privada de substancias grassas; pus es tant delicat l' experiment que si un se passa una agulla pe 'ls cabells y l' introdueix dins la copa hont s' efectua aquest se veuran al punt parar tots los trossets, que ans ab velocitat diferenta giraban, describin capritxosas curvas, per la superficie del líquit.

P. Aldavert.

CURIOSITATS.

Contemplava Alexandre un quadro que havia pintat Apeles, hont estava ell representat, muntat á caball. Cap paraula de alabansa-eixia de sos llabris, quant d' un plegat, lo cavall que muntava 's posá á renillar, creyent que 'l del quadro era tant de carn y ossos com ell. «Senyor, digué á las horas

Apeles, lo vostre cavall es mes entés en pintura que vos.»

Era tant gran la passió de César per la gloria, que essent jove, plorava devant d' una estatua d' Alexandre Magne, planyentse de que aqueix á sa etat havia ja asombrat al mon ab sas hassanyas, mentres que ell era quasi desconegut.

Molt sovint s' usa la expressió, esta será la poma de la discordia, en lo sentit de que una cosa donará origen á fortas disputas, sens que molts sápigán quin es son origen.

Veusel aquí, segons contan las faulas mitolológicas.

Enujada la Discordia, porque no havia sigut convidada al festi de las bodas de Peleu ab Tetis, pares del héroe Aquiles, ab tot y haverho sigut los demás Deus, tirá una poma en mitj de la taula ab un lema que deya. *Pulchrum pomum, pulchrum donum, pulchrior deher*: Dongas á la mes hermosa, esta hermosa poma, dó hermós. Acabar de caurer y haverhi tres mans á dessobre que volian agafarla tot fou hu. Eran Juno, Minerva y Venus que la volian cada una per sí. Cap dels Deus volgué esser l' árbitre de aquella disputa, en tant mes sería en quant se tractava de donas, y d' un assumpto tan capital per ellas com es lo de la bellesa. Per fi Júpiter decidí que s' encarregués la qüestió á París, fill del rey de Troya Priam, que feya de pastor en lo mont Ida. Las tres Dehesas se despullaren y foren examinadas de cap á peus per lo ditxós pastor, que doná la poma á Venus. Eixa fou la sentència del jutge, que no fou per cert gens desinteressada, si s' atén á que fou dictada per París ab la esperansa del premi que li havia promés Venus, que era la dona mes hermosa que hi hagués en lo mon, y que ell preferí al de la sabiesa que li havia promés Minerva y al de la riquesa oferia per Juno.

Complerta per la agraciada la prometença feta, doná al fill del rey Troya la famosa Helena, muller de Menelau, rey de Esparta, qui, incitat per las dehesas vensudas Minerva y Juno, que volian venjar la afrenta, congregá á la Grecia entera contra la ciutat de París, que fou presa de las flamas despres de 10 anys d' un siti horrorós; que inspirá al fill aymat de las Musas, á Homero, son immortal poema *La Ilíada*.

NOVAS.

Es tan gran lo nombre de travalls que diariament rebem, que 'ns haurán de dispensá 'ls autors d' aquells que merescan esser publicats, la tardansa que experimentin en apareixer en nostre setmanari. La redacció ha destinat una gran part de nostra humil publicació als travalls que se 'ns remetin, á fi y efecte que tots los joves que vulgan escriurer en nostre idioma pogan, qu' es tot quant podia fer.

Anant á un' altre part, nos atrevirem á pregar als qu' escrihuen en catalá, donguin un xich mes d' importancia á la prosa, ja que los travalls en prosa qu' hem rebut están en molt petita proporció, respecte als que se 'ns han enviat en vers. En nostre concepte si be es molt bo que 's conrehi la poesia, no deu ab lot may donarse la preferència á aquesta sobre la prosa; sino qu' aquesta deu cuidar-se de preferència á la primera.

Com veuran nostres lectors, avuy hem insertat una poesia que desde Madrid s' ha servit remetrens un jove fill del regne de Murcia. Quant fins los que han nascut fora Catalunya, escrihuen en nostre llengua, precís es convení que no deu esser aquesta tan estranya, ni tan ingrata com volen suposá molts dels que 'ns crílican, entre 'ls que no hi mancan per desgracia catalans que no saben sentir per sa mare l' amor que per ella sent un estrany.

Copiem ab gust la carta qu' ha continuació segueix de nostre colega «Lo Correu de Teatres»:

Vich 7 de Juny, (retrassada).—Tal com estava anunciat, lo dijous dia d' aquest mes, se varen obrir de nou las portas d' aquest teatre, en lo qu' hi va inaugurar sos treballs l' aplaudida companyia catalana del Teatre Romea d' aquesta ciutat.

Los dramas «Las euras del mas» «La copa del dolor» y «Un gefe de la Coronela», y las comedias ab un acte «Tal hi va que no s' ho creu» «Cosas del oncle» y «Un mosquit d' arbre» han sigut las produccions catalanas ab las qu' ha comensat la temporada d' istiu, y es just fer veurer l' acert de tots los actors en lo desempenyo de llurs papers, sobretot en las dos primeras funciones. Mes bon dir no 's pot demanar, mes precisió y acert en l' estudi dels quadros, que per cert son bastants los de ditas obras, ni mes veritat y fermesa en sostenir los tipos dramatichs encarre-

gats als artistas que componen la companyia tampoch.

En Fontova y Soler (Isle), son prons per fer riure al espectador mes patétich y mes grave per medi de sos naturals ensemps que ben caracterisats tipos. Na Soler (Francisca), senyors Ribot y Clucellas, son los artistas que fan sentir mes, ajudats per lo resto de la Companyia.

La nit del estreno y la següent fou necessari fer moltas voltas que 's pújes lo teló per presentarse la Companyia á rebre los aplausos que 'l públich li donava ab justicia.

Es d' esperar que l' empresa veurá satisfets tots los seus desitjos.

La Jove Catalunya celebrará sessió ordinaria lo di-lluns pròxim en lo local acostumat.

En la última sessió que celebrá, acordá que atés lo gran nombre de socis que durant los mesos de Juny, Juliol, Agost y Setembre surten fora de Barcelona, bastés la tercera part mes hu dels socis residents pera poder pendrer los acorts que 's degan pendrer.

Ha vist la llum pública un tomo de prosa y poesia catalanas, qual autor es lo senyor Carlos Altadill.

Se 'ns ha dit que la societat «La Juventud Católica» tracta d' oferir un premi al consistori dels Jochs Florals del any vinent, contribuint ab aixó al major lluhiment de la festa.

ENDEVINALLA.

Naixo unas voltas de roca,
Altres naixo de metall,
Bocas xicás m' engulleixen,
Quant jo so xica ¿hi estàs?
A mesura que jo creixo,
Creix qui se m' ha d' empassar;
Mes ab tot y tantas cosas,
No sé 'l que 'ls hi dech causar,
Que aixis que 'm tenen al ventre
Los remoch y ¡patapám!
Ab tanta y tanta de fúria
Me llensan de mon estaig,
Que ¡ay pobret! si acas te toco,
¡Ay pobret! si 't toco la cap.

Joseph Pascual.

(Tramesa pe 'l correu.)

XARADA.

Es un nombre ma primera,
y es un nombre ma segona.
De tot Jesucrist ho era
y esser deu tota persona.

Laureano Munner.

Sol-lució á l' Endevinalla del nombre passat.

¿En los hotins ó sabatas
los pobres y richs te prenen?
Cosa qu' á tots dos serveix
no pot ser res mes que pega.

R. P.

(Tramesa pe 'l correu.)

Sol-lució á la Xarada del nombre passat.

Dius que 'l tot de la xarada
es una hermosa riera.
Despres d' haber rumiat
he trobat qu' es Palleresa.

A. T.

(Tramesa pe 'l correu.)

Correspondencia de «La Gramalla».

A un pagés de Vallcarca; Barcelona: Hem rebut la seva segona carta en la qual voluntaria ó involuntariamente vejem que ha suferit molts errors. Li repliquem no 'ns escrigui mes, si ho ha de ferho com hasta ara: puig escrits com 'ls que 'ns ha enviat no mereixen contestació.

A. Trilla, á la major brevetat s' insertará.—Lo nin de las ninas. No podem. Envii las altres.—L. Munner. Ya la veurá insertada.—D. Pascual, suscrit per mitx any.—C. Serra. A son degut temps s' insertarán.—C. Valls, queda suscrit per tres mesos.—B. Tort, ho ha endevinat. Las xaradas no son exactas y no 's poden insertar. Enviin d' altres.—Un literato. La xarada no es exacta. S' hi vehuen bonas disposicions.—Lo seu article es massa politich.—R. Mas. Suscrit per un any.—No 's pot insertar. Enviin d' altres.—F. P. M. Es massa clara. S' hi vehuen molt bonas disposicions, y per tan li preguem 'ns remeti lo que 'ns diu.—M. C. Berga. Servidas 3 suscripciones.—R. T. L' article s' insertará. Tardará un xiquet.

Director: En Francesch Matheu.

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.